

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
«   » 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
В ГАЛУЗІ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

для здобувачів вищої освіти
зі спеціальності

023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»
освітнього рівня другого (магістерського)
освітньої програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 0373/23
(підпис) (прізвище, ім'я)
«   » 2023

Розробник: Коновалова Ольга Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Коновалова Ольга Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 9 від «18» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва Ольга ШКОЛЬНА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво»

«__» _____ 2023 р.

Гарант освітньої програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво» Вероніка ЗАЙЦЕВА

Робочу програму перевірено

«__» _____ 2023 р.

Заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи Алла ТАРАННИК

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання			
	денна		заочна	
Вид дисципліни	обов'язкова			
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська			
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120			
Курс	1			
Семестр	1	2	-	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1	-	-
Обсяг кредитів	2	2	-	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	60	-	-
Аудиторні	16	16	-	-
Модульний контроль	4	4	-	-
Семестровий контроль	-	-	-	-
Самостійна робота	40	40	-	-
Форма семестрового контролю	-	Залік	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Методологія наукових досліджень в галузі образотворчого мистецтва» – продемонструвати методологічний потенціал та історичну своєрідність мистецтвознавчих шкіл і напрямів, спрямувати здобувачів вищої освіти до засвоєння основних методів аналізу творів мистецтва й відповідної термінології.

Завдання курсу:

- оволодіння здобувачами вищої освіти методами мистецтвознавчого аналізу та описом пам'яток образотворчого мистецтва;
- ознайомлення з історичною еволюцією мистецтвознавчих жанрів;
- характеристика методів системного вивчення образотворчого мистецтва;
- визначення особливостей сучасних мистецтвознавчих теорій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності формуються загальні та фахові компетентності:

- ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
- ЗК 6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- СК 2. Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.
- СК 4. Здатність проводити діагностику стану збереженості мистецьких об'єктів, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання у відповідності до вимог сучасної наукової реставрації.
- СК 6. Здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.

- СК 7. Володіння теоретичними і методичними засадами навчання та інтегрованими підходами до фахової підготовки художників образотворчого і декоративного мистецтва та реставраторів творів мистецтва, планування власної науково-педагогічної діяльності.
- СК 8. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій в контексті проведення мистецтвознавчих та реставраційних досліджень.

3. Результати навчання за дисципліною

Здобувач вищої освіти повинен знати:

- характеристику методів системного вивчення історії мистецтв;
- понятійний апарат різних напрямків методології історії мистецтва;
- особливості теорії сучасних мистецтвознавчих шкіл та напрямків;
- особливості методології дослідження творів образотворчого мистецтва провідними теоретиками Європи і США;

вміти:

- орієнтуватися в концептуальних відмінностях мистецтвознавчих шкіл і напрямків;
- фахово, з використанням мистецтвознавчої термінології аналізувати й давати критичні коментарі до текстів і творів образотворчого мистецтва;
- аналізувати техніки і матеріали, форму, зміст, виявляти конструкцію і композицію художнього твору, його просторові й стилістичні особливості;
- співвідносити історичні та технічні дані з естетичною оцінкою твору мистецтва.

Результати навчання:

- РН 1. Визначати, аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського образотворчого і декоративного мистецтва.
- РН 2. Інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення.
- РН 4. Представляти формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.
- РН 5. Критично осмислювати теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для розв'язання завдань і проблем у галузі образотворчого та/або декоративного мистецтва.
- РН 7. Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу та методикою проведення наукових досліджень.
- РН 8. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної,

дослідницької та освітньої діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

- РН 10. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.
- РН 11. Володіти знаннями до визначення ефективності та апробації сучасних теоретичних підходів та концепцій інтерпретації феноменів культурно-мистецьких процесів.
- РН 14. Застосовувати методологію наукових досліджень у процесі теоретичного і практичного аналізу; дотримуватися принципів академічної доброчесності; узагальнювати результати дослідження та впроваджувати їх у мистецьку практику; виявляти практичні та теоретичні особливості наукової гіпотези.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I. Методологія наукових досліджень: дисциплінарні методи (мистецтвознавчий блок)							
Тема 1. Методологія як наука. Формальний метод аналізу творів живопису.	4	2	2				
Тема 2. Формальний метод аналізу творів графіки.	24	2	2				20
Тема 3. Поняття «стиль» та шляхи розвитку методу стилістичного аналізу мистецтва.	14	2	2				10
Тема 4. Іконографія, іконологія.	14	2	2				10
<i>Модульний контроль</i>	4						
Разом	60	8	8				40
Змістовий модуль II. Методологія наукових досліджень: загальнонаукові й філософські методи							
Тема 5. Загальнонаукові методи: метод соціально-історичного вивчення мистецтва; культурологічний метод	14	2	2				10
Тема 6. Філософські методи: семіотика і герменевтика	18	4	4				10
Тема 7. Міждисциплінарні тенденції і принципи порівняльного (компаративного) аналізу. Психоданаліз як метод	24	2	2				20
<i>Модульний контроль</i>	4						

Разом	60	8	8				40
<i>Підготовка та проходження контрольних заходів</i>							
<i>Усього</i>	120	16	16				80

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль I. Методологія наукових досліджень: дисциплінарні методи (мистецтвознавчий блок)

Тема 1. Методологія як наука. Формальний метод аналізу творів живопису (2 год.).

Проблема методу в мистецтвознавстві. Поняття про методологію як систему певних способів, прийомів, підходів, які застосовуються у науковому дослідженні. Співвідношення формальних, змістовних і смислових елементів структури твору в контексті культурно-історичного функціонування мистецтва. Класифікація методів за ступенем узагальнення та галузі діяльності (філософські, загальнонаукові, дисциплінарні, міждисциплінарні).

Філософські:

- семіотичний (знак, знакова система – деталі твору); герменевтичний (інтерпретація твору); аксіологічний (ціннісний); онтологічний (буттєвий).

Загальнонаукові (історичні):

- історико-генетичний; історико-хронологічний; історико-культурний; історико-порівняльний (компаративний).

Дисциплінарні (культура і мистецтво):

- культурологічний метод (осмислення процесів в культурі); культуротворчий; кроскультурний метод; метод мистецтвознавчий.

Формальний метод – напрям у мистецтвознавстві останньої чверті ХІХ - першої третини ХХ ст., що вивчає художню форму, сприйняту як власне естетичний фактор у мистецтві. Німецький естетик Конрад Фідлер висунув теорію «абсолютного зору», що долає хаос емпіричних вражень і створює «чисту форму», що свого роду «ідеальну дійсність». Швейцарський мистецтвознавець Г.Вельфлін оформив погляди членів гуртка К. Фідлера в послідовну «науку про мистецтво», розробив методику «формального аналізу».

Метод і схема формального аналізу живописного твору.

Побудова простору, роль лінії, площини, об'єму, розвиток колориту і світла, зміна фактури.

Композиційна схема, формат. Поняття рівноваги, співвідношення частин зображення. Співвідношення об'єкта зображення і тла/простору. Лінія, силует. Поняття площини і глибини, просторові плани. Типи перспективи. Співвідношення зображення та формату. Роль рами.

Колір і колорит. Тональний, локальний, теплий, холодний колорит. Поняття тону, рефлексів. Функції світлотіні.

Фактура в живописі. Характер мазка, спрямованість мазків, розмір мазка.

Поняття лісування. Зв'язок різної фактури з певними епохами. Фактура як відображення індивідуальності та темпераменту художника.

Основні поняття: метод, методологія, культурно-історичний контекст, галузь діяльності, семіотика, герменевтика, аксіологія, онтологія, живопис.

Семинар 1. Формальний аналіз живописного твору (твір обирається здобувачем вищої освіти з урахуванням теми дипломної роботи).

Література основна: 3,4,5

Література додаткова: 2,5

Додаткові ресурси: 1,2,3,4,5

Тема 2. Формальний метод аналізу творів графіки (2 год.).

Графіка як вид образотворчого мистецтва. Станкова графіка. Книжкова графіка. Мистецтво плакату, афіші. Основні засоби художньої виразності графіки: лінія, штрих, пляма. Штрих: властивості і функції. Пляма: властивості і функції. Контрасти чорного і білого і світлотінь. Колір в чорно-білій графіці. Малюнок лінійний і світлотіньовий. Конфлікт між об'єктом і простором, умовність, елемент незавершеності.

Матеріали графіки. Основи: дерев'яні дощечки, пергамент, папір тощо. Металевий грифель (свинцевий, срібний). Вугілля та італійський олівець: перехід від контурно-штрихового принципу малювання до скульптурно-мальовничого. Сангіна, графітний олівець, малюнок пером. Бістр і сепія.

Проміжні техніки між графікою та живописом: пастель і акварель. Різновиди друкованої графіки: опукла, заглиблена, пласка гравюра. Види /техніки гравюри: ксилографія, літографія, ліногравюра, офорт, монотипія, акватинта.

Метод і схема формального аналізу графічного твору. Визначення базових параметрів твору: автор, дата створення, розмір аркуша, формат, техніка.

Загальне визначення просторової ситуації, характеристики зображеного простору. Простір – глибокий чи ні, замкнений або відкритий, на якому плані зосереджені акценти. Переважаючі (найбільш суттєві для цього твору) засоби побудови глибини та їх використання.

Розташування, співвідношення, взаємозв'язки елементів на площині та в просторі. Характеристики формату (розмір пропорції). Співвідношення формату і композиції: зображення і його межі. Розподіл мас у межах аркуша.

Аналіз графічної техніки та її вплив на формування основних засобів художньої виразності.

Основні поняття: графіка, формат, пропорції, лінійна і повітряна перспектива, точка зору.

Семинар 2. Формальний аналіз графічного твору (твір обирається здобувачем вищої освіти з урахуванням теми дипломної роботи).

Література основна: 3,4,5

Література додаткова: 2,3,5,6
Додаткові ресурси: 1,2,3,5

Тема 3. Поняття «стиль» та шляхи розвитку методу стилістичного аналізу мистецтва (2 год.).

Проблема стилю як явища і поняття. Реалістичний і номіналістичний погляд на стиль (стиль як явище мистецтва і стиль як таксономічна категорія (рівень класифікації)). Стиль як сукупність ідейно-естетичних і формальних методів систематизації історії мистецтва.

Стилістичний аналіз – один з основних методів аналізу творів пластичних мистецтв у класичному європейському мистецтві кінця XIX - початку XX ст. Мета стилістичного аналізу – типологізація пам'яток на основі формально-стильової єдності, а саме: виявлення системи стійких форм, виразних якостей, властивих даному стилю; виділення в структурі окремого твору тих змістовних та формальних ознак, які дозволяють віднести його до того чи іншого стилю, напрямку, творчості художника.

Віденська школа мистецтвознавства та обґрунтування залежності художнього стилю від духовного життя епохи. Алоїз Рігль (1858-1905) – полеміка з теорією Земпера і відмова від характерного для мистецтвознавства XIX ст. нормативного погляду на історію мистецтв як на таку, що еволюціонує до загального ідеалу від періодів «занепаду» до «прогресу». Робота Рігля «Проблеми стилю. Основи історії орнаменту» (1893).

Формально-стилістичний метод Г. Вельфліна (1864–1945). «Ренесанс і бароко» (1888): внутрішні закони стилізацій. Теза про «подвійний корінь стилю» (розвиток художнього зору і розвиток ідеалів краси). «Основні поняття історії мистецтва» (1915): теорія імманентних законів стилістичного розвитку. Ренесанс і бароко як вираз двох «форм зору», що характеризуються 5 парами понять (понятійних опозицій, позбавлених оціночного змісту): лінійне/мальовниче, площа/глибина, замкнута/відкрита форма, множинність/єдність, ясність/неясність.

Об'єкт стилістичного методу вивчення історії мистецтва – художня форма. Одиниці стилістичного аналізу – рисунок, композиція, форма, колорит, пластичні якості, індивідуальна манера, матеріал, техніка, іконографія.

Основні поняття: стилістичний аналіз, формально-стильова єдність, художня форма.

Семінар 3. Стилістичний аналіз творів мистецтва (згідно запропонованого списку творів).

Література основна: 1,3,5,6.
Література додаткова: 4,5.
Додаткові ресурси: 1,2,3.

Тема 4. Іконографія, іконологія (2 год.).

Походження поняття іконографії від грецького слова *eikōn* – зображення, образ і *gráphō* – пишу, рисую. Іконографія як первинна форма смислового підходу до мистецтва. Предметне (буквальне) значення як джерело іконографічного аналізу. Завдання відновлення (дешифрування) закладеного змісту та позахудожній характер цього завдання (вихід у суміжні галузі історії літератури, богослов'я, літургії, історії ідей, культурної антропології тощо).

Іконографія як метод вивчення середньовічного (релігійно-канонічного мистецтва). Поняття канону. Рівні іконографічного опису. Джерела іконографії. Класифікація та систематизація іконографічних схем і варіантів як основне завдання іконографічного підходу.

Об'єкт іконографічного методу – вивчення строго встановлених систем зображення. Мета іконографії – дослідження зв'язку зображуваних персонажів або сюжетних сцен з їх релігійно-догматичним змістом. Одиниця аналізу – символіка художнього образу. Християнська іконографія як створення образів, семантично насичених архетипічних знаків.

«Іконологічний проект» як спроба синтезу формалізму та культурно-історичного методу. Абі Варбург і Ервін Панофський – засновники іконологічного методу дослідження історії мистецтва. Об'єкт іконології – прихований символізм образів. Мета іконології – розшифровка внутрішнього сенсу твору, його зв'язок з культурно-історичною традицією. Три рівні інтерпретації творів мистецтва. Перший рівень носить емпіричний характер і є передіконографічним описом того, що і як зображено, тобто передбачає визначення первинних художніх і сюжетних мотивів твору. Другий рівень являє собою власне іконографічний аналіз у традиційному значенні цього слова: це інтерпретація «вторинного, або умовного, значення», визначення сюжету зображення на основі знання традицій і правил зображення тих чи інших тем, образів, алегорій, символів. Третій рівень інтерпретації, Е.Панофський визначає як «іконологічний», що дозволяє пов'язати певну творчу індивідуальність і конкретний твір мистецтва з більш широким колом значень, що має відношення до «нації, періоду, класу, релігійних і філософських уявлень епохи».

Основні поняття теми: іконографія, іконологія.

Семінар 4. Аналіз мистецького твору з урахуванням іконологічного підходу (твір обирається здобувачем вищої освіти з урахуванням теми дипломної роботи).

Література основна: 1,5,6

Література додаткова: 3,4,5

Додаткові ресурси: 4,5

Змістовий модуль II. Методологія наукових досліджень: загальнонаукові й філософські методи

Тема 5. Загальнонаукові методи: метод соціально-історичного вивчення мистецтва; культурологічний метод (2 год.)

Соціологія мистецтва – метод вивчення механізмів впливу мистецтва на суспільство і людину. Об'єкт соціології – соціальний статус художника і суспільні функції мистецтва. Мета методу – прогнозування художніх тенденцій та їх впливу на майбутні покоління. Завдання методу – інтерпретація соціокультурних механізмів, що впливають на розвиток мистецтва і суспільства, моделювання соціокультурних змін.

Завдання теоретичної соціології мистецтва – виявлення різноманітних форм взаємозв'язку мистецтва і суспільства, впливу провідних соціальних груп на тенденції художньої творчості та критерії художності, системи взаємовідносин мистецтва і влади.

Поняття художнього середовища та художнього життя. Художник і мистецтво в суспільстві. Проблема рецепції мистецтва з точки зору структури суспільства. Особливості масового сприйняття, «візуальне несвідоме». Опозиція елітного і профанного як спосіб існування сучасної культури і сучасного мистецтва.

Мистецтво і влада: проблема аналізу арт-пропаганди і тоталітарних форм художньої діяльності.

Вальтер Беньямін (1892–1940) «Мистецтво в епоху технічної відтворюваності» (1934). Культове коріння мистецтва і проблема справжності твору. Репродукція і тиражування як причини втрати «аури» (енергії унікального буття художнього творіння). Критика теорії «мистецтва для мистецтва» як «фашистської естетизації» і протиставлення їй «комуністичної політизації».

Культурологічний метод як прочитання «культурних текстів» філософії, релігії, мистецтва. Діахронічний підхід вимагає викладу явищ, фактів, подій світової та вітчизняної культури в хронологічній послідовності. Синхроністичний – дослідження, в тому числі порівняльне, пов'язане з вивченням об'єктів в одному обраному проміжку часу без звернення до історичної перспективи.

Основні поняття: соціологія мистецтва, культурологічний метод, діахронія, синхронія.

Семінар 5. Аналіз мистецького твору з урахуванням соціально-історичного методу (згідно запропонованого списку).

Література основна: 1,2,4, 5

Література додаткова: 3, 8

Додаткові ресурси: 1,4,5

Тема 6. Філософські методи: семіотика і герменевтика (4 год.).

Зв'язок семіотики та іконології. Семіотика як наука про знаки й значення і як пояснювальна методика. Частковий або повний збіг цілей і завдань семіотики та іконології, дослідження паралелізму семантики мови та інших знакових систем, демонстрація твору мистецтва як універсальної знакової системи.

Семіотика в мистецтвознавстві. Структурно-лінгвістичні підстави семіотичного підходу. Структура семіотичного знання (синтаксис, семантика, прагматика). Основні поняття семіотики. Повідомлення і текст. «Іконічний знак», його структура (коди візуального сприйняття, ментального впізнавання, художнього відтворення) і проблема аналізу. Подвійна структура знака. Референт і денотат стосовно образотворчого мистецтва.

Семіотика художнього простору в працях тартуської школи. Юрій Лотман (1922–1993) – теорія символу як найбільш значущого для історії мистецтва типу знака. Лотман про збереження символів при зміні культурних парадигм.

Елементи семіотичного аналізу: співпадіння і розбіжності візуально-просторових кодів з історичним/авторським, виявлення цитування, джерела цитування.

Герменевтика як метод розуміння й інтерпретації тексту. Два значення тексту (того, хто говорить і того, хто слухає). Етапи розвитку герменевтики.

Основним завданням герменевтики є осягнення так званого «глибинного змісту», який здійснюється за допомогою знаково-символічних систем. Принципи герменевтики:

- 1) Тексти необхідно вивчати в загальному контексті.
- 2) При витлумаченні тексту важливо скласти за можливості найбільш повне уявлення про особу автора, навіть якщо невідоме його ім'я.
- 3) Реконструкція історичного та культурного середовища, в яку був включений автор.
- 4) Ретельний формально-стилістичний аналіз твору.
- 5) Визначення жанру твору.
- 6) Встановити, який сенс написано мало насамперед для самого автора і його середовища.
- 7) Тлумачення твору з урахуванням сучасних викликів суспільного та культурно-історичного контексту.

Основні поняття: семіотика, синтаксис, семантика, референт, денотат, герменевтика, постмодернізм, цитатність, ризома.

Семінар 6. Інтерпретація твору мистецтва за допомогою семіотичного аналізу на прикладі тексту Ю. Лотмана «Натюрморт у перспективі семіотики».

Семінар 7. Принципи герменевтичного аналізу твору мистецтва.

Література основна: 1,4, 5

Література додаткова: 7,8

Додаткові ресурси: 1,2,3,5

Тема 7. Міждисциплінарні тенденції і принципи порівняльного (компаративного) аналізу. Психоаналіз як метод (2 год.).

Порівняльний метод – один з чільних логічних прийомів пізнання предметів, явищ, подій зовнішнього світу. Порівнюються тільки ті явища (характеристики), які мають подібні ознаки і об'єктивну спільність в рамках обраного наукового дослідження. У підсумку визначається загальне, що повторюється в явищах і дозволяє виявити низку закономірностей подій.

Психоаналіз як інтерпретативний метод, пов'язаний з мистецтвом модернізму. Головні пріоритети – сни та фантазії, першоджерела, «примітивне», фігури дитини та божевільного, суб'єктивність та сексуальність. Поняття, що увійшли в базовий словник мистецтвознавства – сублімація, фетишизм, потяг, витіснення.

Несвідоме в мистецтві – прояв не контрольованих свідомістю глибинних психічних процесів в естетичній діяльності людини і, зокрема, художній творчості з подальшою репрезентацією.

Витіснення може впливати на актуальну поведінку людини, формуючи певні моделі, характер, звички, і, що найбільш важливо – спонтанні вчинки. Сублімація проявляється у творчості за допомогою «виплескування» незадоволених потреб і можливостей на полотно або за допомогою інших медіумів.

Альбом «Художня творчість душевнохворих» (1922) Ханса Принцхорна (1886–1933) та його вплив на творчість сюрреалістів. Колективне несвідоме Карла Густава Юнга (185–1961) і торчість Джексона Поллока (1912–1956). Психологічний суб'єкт в мистецтві фемінізму.

Основні поняття: компаративістика, психоаналіз, несвідоме, витіснення, сублімація, фетишизм.

Семінар 8. Принципи компаративного аналізу на прикладах творів живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва (твори обираються здобувач вищої освіти з урахуванням теми дипломної роботи).

Література основна: 1,3,4,5

Література додаткова: 1,5,8

Додаткові ресурси: 1,2,3,5

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4
Відвідування семінарських занять	1	4	4	4	4
Відвідування практичних занять	1	Не передбачено навчальним планом			
Відвідування лабораторних занять	1	Не передбачено навчальним планом			
Робота на семінарському занятті	10	4	40	4	40
Робота на практичному занятті	10	Не передбачено навчальним планом			
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	Не передбачено навчальним планом			
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		-	88	-	88
Максимальна кількість балів:		176			
Розрахунок коефіцієнта:		176 : 100=1,76			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

З метою ґрунтовного вивчення дисципліни завданням самостійної роботи є лаконічний текст з 5-7 речень-відповідей на поставлені завдання.

№ зп	Тема	Модуль I. Зміст завдання
1.	Формальні методи аналізу творів живопису і графіки.	Прочитати й скласти план статті Олесі Авраменко «Спонтанний живопис Макса Вітика» зі Збірки наукових досліджень Інституту проблем сучасного мистецтва: https://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-files/2016_12.pdf
2.	Поняття «стиль» та шляхи розвитку методу стилістичного аналізу мистецтва	Прочитати й скласти план статті Ігоря Шалінського «Жлоб-арт як мистецький і культуротворчий феномен» зі Збірки наукових досліджень Інституту проблем сучасного мистецтва: https://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-files/2016_12.pdf
3	Іконографія, іконологія.	Прочитати й скласти план статті Олена Аккаш. «Українське візуальне мистецтво та можливості концептуалізації сучасності» https://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-files/2016_12.pdf
№ зп	Тема	Модуль II. Зміст завдання
4.	Загальнонаукові	Прочитати статтю Ігоря Абрамовича «Творчість Олега Тістола у

	методи: метод соціально-історичного вивчення мистецтва; культурологічний метод.	контексті сучасного українського мистецтва». Дати визначення англomовним термінам. https://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-files/2016_12.pdf
5.	Філософські методи: семіотика і герменевтика	Прочитати й скласти план статті Є. Ковтуненка «Методологічні підходи в семіотичному аналізі» https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/sociology/2013/211-199-5.pdf
6.	Міждисциплінарні тенденції і принципи порівняльного (компаративного) аналізу. Психоаналіз як метод.	Прочитати й скласти план статті «Метод порівняльно-історичний (метод компаративний) з методичного посібника Олександра Клековкіна «Мистецтво: методологія дослідження» https://chtyvo.org.ua/authors/Klekovkin_Oleksandr/Mystetstvo_Metodolohiia_doslidzhennia/

Критерії оцінювання: головними критеріями оцінювання визначено наступні позиції: змістовність і точність відповіді – 3 бали, логічність побудови речень – 2 бали.

6.3. *Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.*

Модульний контроль проводиться у вигляді есе – письмового аналізу творів мистецтва, пов'язаних з темою кваліфікаційної магістерської роботи здобувача вищої освіти.

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
1. Теза	Здобувач вищої освіти вправно формулює тезу, пов'язану із вибором методу аналізу	5
	Здобувач вищої освіти не формулює тези вправно	3
	Здобувач вищої освіти не формулює тези взагалі або формулює тезу, що не відповідає запропонованій темі	0
2. Аргументи	Здобувач вищої освіти наводить принаймні два доречні й переконливі аргументи, що відповідають обраному методу аналізу	4
	Здобувач вищої освіти наводить принаймні один доречний аргумент. Аргументи дублюють один одного, у другому аргументі перефразовано зміст першого. Один з аргументів не є доречним стосовно сформульованої тези	2
	Здобувач вищої освіти не наводить жодного аргументу або наведені аргументи не є доречними	0
3а. Приклад з мистецтвознавства	Аргументи підкріплені відповідним ґрунтовним аналізом творів мистецтва з використанням фахової термінології	4
	Аналіз творів має узагальнений характер. У прикладах є змістовні помилки, фахова термінологія використовується частково	2
	Аналіз складається з декількох речень і не містить фахової	0

	термінології	
3б. Приклад, що є історичною подією	Здобувач вищої освіти наводить принаймні одну подію з історії чи суспільно-політичного життя, що є конкретно, локалізованою в часі та просторі й відповідає обраному методу аналізу	4
	Приклади не відповідають обраному методу аналізу, не відповідають обраній темі дослідження; з фактичними помилками	2
	Приклади з історії, суспільно-політичного життя відсутні, або є недоречними	0
4. Логічність, послідовність	Висловлення демонструє зосередженість на запропонованій проблемі, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу)	4
	У роботі є порушення логічності, цілісності, послідовності, змістовності окремих частин тексту не узгоджена	2
	Логіка викладу й цілісність відсутня, частини тексту змістовно не узгоджені	0
5. Висновок	Висновок відповідає запропонованій темі й органічно пов'язаний із тезою, аргументами й прикладами	4
	Висновок лише частково відповідає тезі або лише частково пов'язаний з аргументами та прикладами	2
	Висновку немає; висновок не відповідає сформульованій у завданні тезі; висновок не пов'язаний з аргументами та прикладами	0

6.4. *Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання*

Семестровий контроль навчальним планом відповідно до освітньо-професійної програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво» передбачений в 10 семестрі у вигляді заліку, який виставляється, як сума балів за всі форми роботи протягом року.

6.5. *Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю*

Семестровий контроль навчальним планом відповідно до освітньо-професійної програми 023.00.01 «Образотворче мистецтво» передбачений в 10 семестрі у вигляді заліку, який виставляється, як сума балів за всі форми роботи протягом року.

6.6. *Порядок переведення рейтингових показників успішності*

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою університету	Значення оцінки
A	90-100	<u>Відмінно</u> – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89	<u>Дуже добре</u> – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.

C	75-81	<u>Добре</u> – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	<u>Задовільно</u> – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, але достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68	<u>Достатньо</u> – мінімально можливий (допустимий) рівень знань (умінь).
FХ	35-59	<u>Незадовільно з можливістю повторного складання</u> – незадовільний рівень знань (умінь) з можливістю перескладання за умов належного самостійного доопрацювання.
F	1-34	<u>Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу</u> – достатньо низький рівень знань, що вимагає повторного проходження курсу.

**7. Навчально-методична картка дисципліни
«Методологія наукових досліджень в галузі образотворчого мистецтва»**

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II		
Назва модуля	Методологія наукових досліджень: дисциплінарні методи (мистецтвознавчий блок)				Методологія наукових досліджень: загальнонаукові й філософські методи		
Лекції	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій	Методологія як наука. Формальний метод аналізу творів живопису.	Формальний метод аналізу графічних творів.	Поняття «стиль» та шляхи розвитку методу стилістичного аналізу мистецтва	Іконографія, іконологія.	Загальнонаукові методи: метод соціально-історичного вивчення мистецтва; культурологічний метод	Філософські методи: семіотика і герменевтика	Міждисциплінарні тенденції і принципи порівняльного (компаративного) аналізу. Психоаналіз як метод
	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	2 бали	1 бал
Теми семінарських занять	Формальний аналіз живописного твору за вибором (за матеріалами дипломної роботи здобувача вищої освіти)	Формальний аналіз графічного твору за вибором (за матеріалами дипломної роботи здобувача вищої освіти)	Стилістичний аналіз творів мистецтва (згідно запропонованого списку).	Аналіз мистецького твору з урахуванням іконологічного підходу (за матеріалами дипломної роботи здобувача вищої освіти)	Аналіз мистецького твору з урахуванням соціально-історичного методу (згідно запропонованого списку)	Семінар 6. Інтерпретація твору мистецтва за допомогою семіотичного аналізу на прикладі тексту Ю. Лотмана «Натюрморт у перспективі семіотики». Семінар 7. Принципи герменевтичного аналізу твору мистецтва	Принципи компаративного аналізу на прикладах творів живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва (за матеріалами дипломної роботи здобувача вищої освіти)
	1 + 10 бал	1 + 10 бал.	1 + 10 бал.	1 + 10 бал	1 + 10 бал.	2 + 20 балів	1 + 10 бал
Сам. робота		5	5	5	5	5	5
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 25 балів				Модульна контрольна робота 2 25 балів		
Бали за модуль	88 балів				88 балів		
Підсумковий рейтинговий бал	176 балів (коефіцієнт успішності: $176 : 100 = 1,76$)						

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. 2-ге вид., доп. Львів: Літопис, 2002. 832 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
2. Бурлака В. Історія образу. Мистецтво 2000. К.: Фонд підтримки візуальних досліджень, 2011. 206 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
3. Іванов С.В., Циганок О.Б. Прикладне мистецтвознавство як результат диференціації сучасної науки про мистецтво // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Київ: Міленіум, 2015. С. 220–226. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника)
4. Клочко Д. 65 українських шедеврів. Визнані й неаявні. Київ: ArtHuss, 2022. 264 с. (наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника)
5. Клековкін О. Ю. Мистецтво. Методологія дослідження : методичний посібник. Національна академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ : Фенікс, 2017. 144 с. (наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника)
6. Криволапов М. О. Українське мистецтво ХХ століття в художній критиці. Теорія. Історія. Практика. Академія мистецтв України. Київ: КИТ, 2006. 796 с. (наявний в бібліотеці Університету в кількості 2 примірників).

Додаткова:

1. Еко У. Поетика відкритого твору / Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / ред. М. Зубрицька. 2-ге вид., доп. Львів: Літопис, 2002. С. 525–538. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника)
2. Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття. Київ: Грані-Т, 2006. 238 с. (наявний в бібліотеці Університету в кількості 2 примірників).
3. Лотман Ю. Текст у тексті / Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. 2-ге вид., доп. Львів: Літопис, 2002. С. 581–597. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника)
4. Міронова Т. В. Метафізика постмодерного фігуративу в українському мистецтві кінця ХХ – початку ХХІ століття // Мистецтвознавчі записки: збірник наукових праць. 2021. Вип. 39. С. 37–42. (наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
5. Мовчан В. Естетика: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 527 с. (наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
6. Роготченко О. О. Соціалістичний реалізм і тоталітаризм. Академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ: Фенікс, 2007. 608 с. (наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
7. Сидор-Гібелінда О. Футуризм – Forever // Критика: часопис. 2018. Число

9/10. С. 30-36 (наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).

8. Соловйов О. Турбулентні шлюзи /зб. ст./ Акад. мист. України, Ін-т проблем сучас. мистецтв. Київ, 2006. <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=1829>

9. Додаткові ресурси

1. Бібліотека українського мистецтва <http://uartlib.org/zhurnali/>

2. Журнал «ART UKRAINE» <https://journals.ua/hobbies/art-ukraine-ukrainskiy/>

3. Журнал «Образотворче мистецтво» - нові номери й архів <https://fineartsukraine.wordpress.com/>

4. Культура України. Електронна бібліотека <https://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=45>

5. Щорічний науковий журнал «Художня культура. Актуальні проблеми» <http://hudkult.mari.kiev.ua/issue/view/14901>